

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ
Сектор за економска истраживања и статистику

ТРЕНДОВИ У КРЕДИТНОЈ АКТИВНОСТИ

Треће тромесечје 2024. године

Београд, новембар 2024. године

Уводна напомена

Извештај *Трендови у кредитној активности* објављује се ради што бољег разумевања ситуације на домаћем кредитном тржишту. У њему се детаљно разматрају кретање кредитне активности, цена задуживања привреде и становништва, као и услови на кредитном тржишту на основу фактора који одређују понуду и тражњу за кредитима.

Кредитни агрегати представљају квантификацију кретања на овом тржишту и израчунавају се на основу статистике биланса стања банкарског сектора, која обезбеђује податке о стању потраживања домаћих банака по основу кредита. Ако се узме у обзир релативно високо учешће девизно индексираних кредита у кредитном портфолију, прираст и стопе раста кредита израчунавају се по искључењу ефекта промене курса динара према осталим валутама заступљеним у кредитном портфолију.

У извештају се користе и резултати анкете о кредитној активности банака, коју Народна банка Србије спроводи од почетка 2014. године. Учешће банака у анкети је добровољно. Захваљујући анкети, знатно је унапређено сагледавање ситуације на домаћем кредитном тржишту, јер пружа увид у ставове представника банака о оствареним и очекиваним променама на страни понуде кредита, као и на страни тражње приватног сектора за кредитима.

Користе се и резултати анкете коју је Европска инвестициона банка развила у контексту Бечке иницијативе 2, која прати процес смањења изложености међународних банкарских групација и пратећих ограничења кредитне активности. Анкета се спроводи од октобра 2012, два пута годишње, и прати супсидијаре међународних банкарских групација у земљама средње и југоисточне Европе – њихове стратегије, тржишне услове и очекивања. Циљ анкете је сагледавање ефеката понуде и тражње на кредитну активност, као и утицаја домаћих и међународних фактора на услове понуде и тражње. Актива банака учесница ове анкете у просеку чини 50% укупне активе банака у региону.

СКРАЋЕНИЦЕ КОРИШЋЕНЕ У ОВОМ ИЗВЕШТАЈУ

БДП – бруто домаћи производ
ЕЦБ – Европска централна банка
млн – милион
млрд – милијарда
мг. – међугодишње
NPL – проблематични кредити
п.п. – процентни поен
Т – тромесечје

Не наводе се друге општепознате скраћенице.

Садржај

Резиме	6
I. Сектор привреде	8
1. Кредити привреди	8
2. Цена задуживања привреде.....	10
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкете о кредитној активности.....	11
II. Сектор становништва	12
1. Кредити становништву.....	12
2. Цена задуживања становништва	14
3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкете о кредитној активности.....	15
Методолошке напомене.....	16

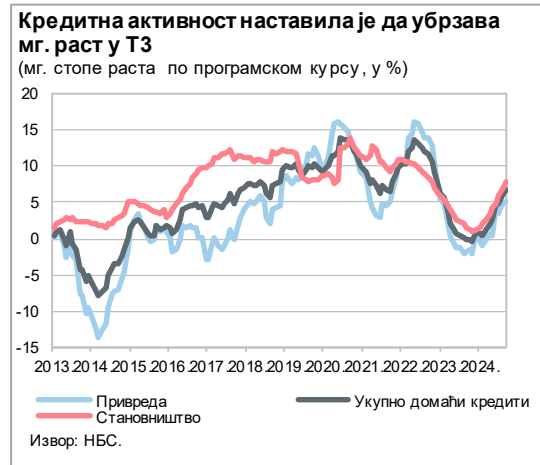
Резиме

Укупни домаћи кредити, по искључењу ефекта промене девизног курса, додатно су убрзали међугодишњи раст на 6,6% у септембру (са 4,7% у јуну), чему су допринели ублажени кредитни стандарди и нижи трошкови финансирања. При томе, **кредити привреди** убрзали су међугодишњи раст на 5,0%, а **кредити становништву** на 7,8%.

Укупни домаћи пласмани банака немонетарном сектору (који, поред потраживања по основу кредита, обухватају и потраживања по основу улагања у хартије од вредности, камата и накнада, као и остала потраживања) убрзали су међугодишњи раст у сличној мери као домаћи кредити, на 6,9% у септембру.

Кредити привреди, искључујући ефекат промене девизног курса, током трећег тромесечја повећани су за 1,9%, или за 32,2 милијарде динара, при чему се више од три петине прираста односило на динарске кредитне. Предузећа су највише користила кредитне за ликвидност и обртна средства, за којима следе инвестициони кредити. Повећано је задуживање предузећа из скоро свих делатности, а највише предузећа из области саобраћаја и прерађивачке индустрије. При томе, банке су највише кредитирале велика предузећа, што је утицало на то да учешће кредита одобрених сегменту који чине микропредузећа, мала и средња предузећа у укупним кредитима привреди буде смањено на 58,7% у септембру, док је њихово стање било за 5,6% више него пре годину дана, а за 0,9% у односу на претходно тромесечје.

Кредити становништву, без ефекта промене девизног курса, повећани су током трећег тромесечја за 48,7 милијарди динара, или за 3,2%, при чему се више од две трећине раста односило на динарске кредитне. Тај раст био је вођен готовинским кредитима, чија је реализација подржана промотивним понудама банака, нижим каматним стопама и ублаженим кредитним стандардима. За њима следе стамбени кредити, за којима, према оцени банака, тражња расте треће тромесечје заредом, а благо је повећано и задуживање грађана по основу

потрошачких кредита и по текућим рачунима. Готовински кредити су у септембру убрзали међугодишњи раст на 11,6%, а стамбени кредити на 4,4%.

Народна банка Србије наставила је да опрезно ублажава монетарне услове у трећем тромесечју, што је подстакло **даљи пад каматних стопа на динарске кредитне**, који је започет још крајем прошле године услед очекивања банака да ће Народна банка Србије ускоро започети циклус ублажавања монетарне политике. Услед започетог ублажавања монетарне политике Европске централне банке и **каматне стопе на кредитне у евро знаку на домаћем тржишту бележе умерени пад** у трећем тромесечју. Просечна каматна стопа на динарске кредитне становништву у трећем тромесечју смањена је на 11,3% (са 12,0% у другом тромесечју), а на динарске кредитне привреди на 7,8% (са 8,1%). Просечна каматна стопа на кредитне становништву у евро знаку снижена је за 0,1 процентни поен, на 6,1%, а стопа на кредитне привреди за 0,3 процентна поена, на 6,5%.

Динаризација стања укупних пласмана привреди и становништву током трећег тромесечја повећана је за 0,7 процентних поена, на 36,8% у септембру, пре свега захваљујући **повећаном динарском кредитирању**. При томе, степен динаризације пласмана привреди повећан је на 20,0% у септембру (са 19,3% у јуну), а степен динаризације пласмана становништву на 55,3% (са 54,9%). На континуиран раст

динарских кредита повољно утичу одредбе Одлуке о адекватности капитала банке, којима се приликом обрачуна показатеља адекватности капитала, почев од 2025. године, прописује обавеза банкама да умање капитал ако учешће девизно индексираних и девизних кредита у укупним кредитима нефинансијском и недржавном сектору одобрених након 1. јула 2023. премаши одређени праг (71% у 2025).

Раст кредитне активности, уз нижи износ проблематичних потраживања, утицао је на то да се **учешће проблематичних кредита у укупним кредитима спусти на нову најнижу вредност од 2,7% у августу, на којој се задржала и у септембру**. То је једна од потврда доброг финансијског здравља банкарског сектора, што је

резултат снажног регулаторног оквира за банке и донетих мера макропруденцијалне политике, које су биле синхронизоване с мерама монетарне политике. Покривеност проблематичних кредита и даље је на високом нивоу – исправке вредности укупних кредита у септембру износиле су 104,7% бруто проблематичних кредита, док су исправке вредности проблематичних кредита биле на нивоу од 61,8% бруто проблематичних кредита.

Показатељ адекватности капитала¹ на крају трећег тромесечја износио је 21,85% и знатно је изнад регулаторног минимума (8,0%), што указује на високу капитализованост и отпорност банкарског сектора на екстерне и домаће ризике.

¹ Регулаторни оквир стандарда Базел III примењује се од 30. јуна 2017.

I. Сектор привреде

1. Кредити привреди

Кредити привреди су током ТЗ додатно убрзали м.г. раст, на 5,0% у септембру (са 4,2% у јуну). Томе су допринели ублажени кредитни стандарди и нижи трошкови финансирања, док је негативан утицај доспећа кредита из гарантних шема на стање кредита наставио да слаби. Посматрано у номиналном изразу, стање кредита привреди у септембру износило је 1.681,9 млрд динара и чинило је половину кредитних потраживања банака од немонетарног сектора.

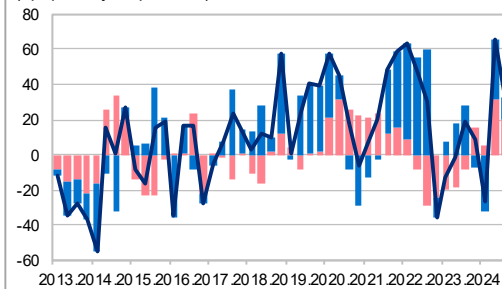
Кредити привреди су повећани у ТЗ за 32,2 млрд динара, уз раст задужења и привредних друштва и јавних предузећа, при чему се више од три петине прираста односило на динарске кредите. На континуиран раст динарских кредита претходних месеци повољно утичу одредбе Одлуке о адекватности капитала банке, којима се приликом обрачуна показатеља адекватности капитала, почев од 2025. године, прописује обавеза банкама да умање капитал ако учешће девизно индексираних и девизних кредита у укупним кредитима нефинансијском и недржавном сектору одобрених након 1. јула 2023. премаши одређени праг (71% у 2025).²

Посматрано по наменама, предузећа су током ТЗ највише користила кредите за ликвидност и обртна средства и инвестиционе кредите, који су повећани за 21,8 млрд динара и 16,7 млрд динара, респективно. Истовремено, смањила су задуживање по увозним кредитима (за 4,3 млрд динара), текућим рачунима (за 1,5 млрд динара) и осталим некатегорисаним кредитима (0,4 млрд динара). Таква кретања утицала су на то да учешће кредита за ликвидност и обртна средства у укупним кредитима привреди буде повећано током ТЗ за 0,4 п.п., на 47,8% у септембру, а учешће инвестиционих кредита за 0,2 п.п., на 40,6%.

Током ТЗ повећано је задужење предузећа из већине делатности, а највише из области саобраћаја и прерађивачке индустрије, док је једино смањено задуживање предузећа из енергетике. Учешће дугорочних кредита у укупним кредитима привреди у септембру

Више од три петине прираста кредита привреди у ТЗ односило се на динарске кредите

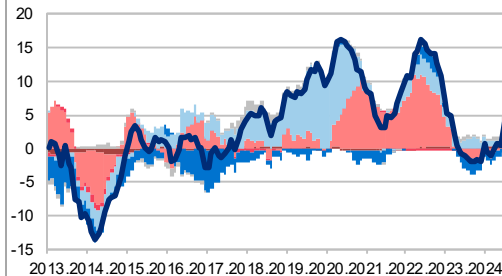
(прираст, у млрд RSD)

Извор: НБС.
* Искључен ефекат промене курса.

Кредити за обртна средства и инвестиције највише су допринели м.г. расту кредита привреди крајем ТЗ

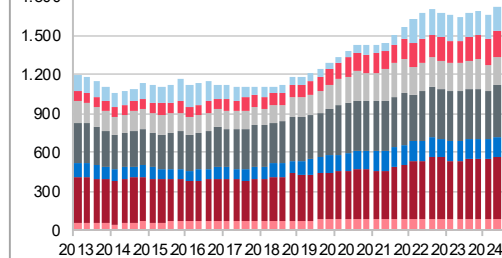
(доприноси у п.п., искључене ефекат промене девизног курса)

Извор: НБС.

Највећи део потраживања од привреде чине кредити прерађивачкој индустрији и трговини

(стања, у млрд RSD)

Извор: НБС.

² Тај праг се даље смањује на 64% у 2026. и 57% у 2027. години.

износило је 82,9% (наспрам 84,8% у јуну). **Посматрано по величини предузећа**, банке су током ТЗ највише кредитирале велика предузећа, што је утицало да учешће кредита одобрених сегменту микропредузећа, мала и средња предузећа у укупним кредитима привреди буде смањено на 58,7% у септембру са 59,3% јуну, док је њихово стање било за 5,6% више него пре годину дана, а за 0,9% у односу на Т2.

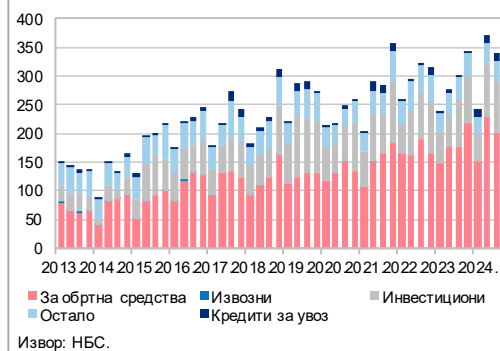
Обим новоодобрених кредита привреди у ТЗ износио је 339,1 млрд динара, што је за 12,3% више него у истом периоду 2023. Најзаступљенији су и даље кредити за ликвидност и обртна средства, који су чинили три петине новоодобрених кредита привреди и чији је износ повећан за 13% мг., при чему је нешто мање од половине тих кредита било одобрено сегменту микропредузећа, малих и средњих предузећа. На инвестиционе кредите односило се 26% нових кредита, а готово 60% ових кредита користила су микропредузећа, мала и средња предузећа.

Виши раст динарских од девизно индексираних пласмана утицао је на то да **степен динаризације пласмана привреди** буде повећан са 19,3% у јуну на 20,0% у септембру. Учешће евроиндексираних пласмана и пласмана у еврима смањено је за 0,7 п.п., на 79,8% у септембру, док је учешће пласмана у доларима (0,1%) непромењено. У структури девизних и девизно индексираних кредита, у септембру се на кредите везане за *EURIBOR* односило 79% кредита, а у оквиру тога највише је било кредита везаних за тромесечни *EURIBOR*. Када је реч о динарским кредитима привреди, 27% је било везано за *BELIBOR*, највише једномесечни *BELIBOR*.

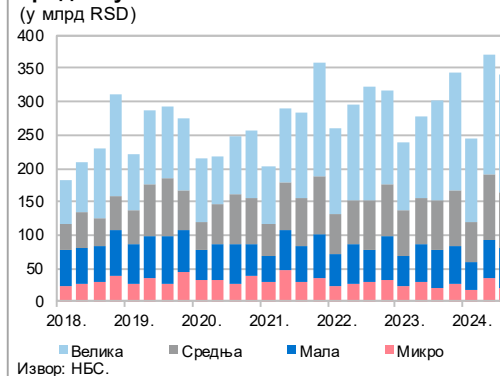
Учешће NPL у укупним кредитима привреди наставило је да се смањује током ТЗ и у септембру је износило 1,8%, а 2,0% само за кредите привредним друштвима, што је за 0,2 п.п. и 0,3 п.п., респективно, ниже него у јуну.³ Посматрано по делатностима привредних друштава, учешће *NPL* смањено је за скоро све делатности и у септембру се кретало између 0,4% за сектор пословања некретнинама и 3,5% за пољопривреду, при чему је у августу достигло нове најниже вредности код предузећа у секторима грађевинарства (1,35%) и пословања некретнинама. То показује да су мере економске подршке током пандемије биле адекватне и

³ Важни фактори снажног пада *NPL* од 2016. и надаље били су успешно спровођење Стратегије за решавање проблематичних кредита и примена Одлуке о рачуноводственом отпису билансне активе банке. У складу са Стратегијом, Народна банка Србије донела је Акциони план (https://nbs.rs/sr_RS/scripts/showcontent/index.html?id=8661), усмерен на јачање капацитета банака за решавање *NPL* и допринос развоју тржишта *NPL*, чије су активности у потпуности спроведене, неке и пре рока.

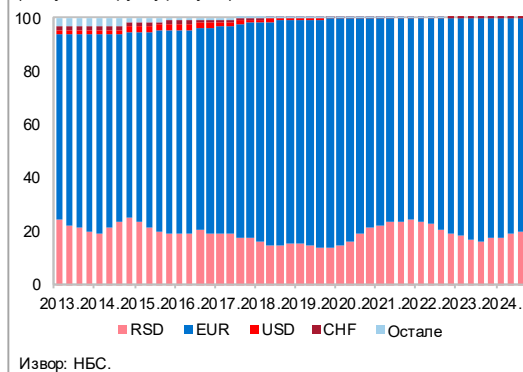
Кредити за обртна средства и инвестиције били су најзаступљенији и у ТЗ (новоодобрени кредити, у млрд RSD)

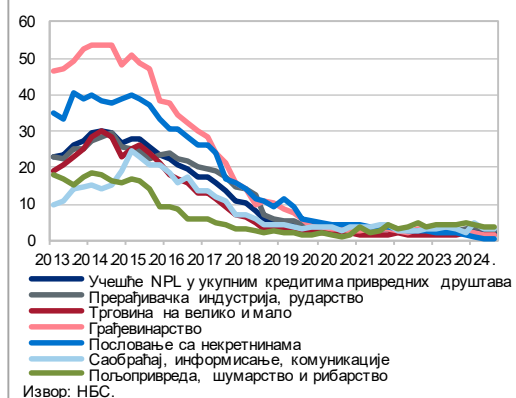
Кредити микро, малим и средњим предузећима чинили су нешто више од половине нових кредита у ТЗ (у млрд RSD)

Изражен раст динарских кредита утицао је на даљ и раст динаризације пласмана у ТЗ (валутна структура, у %)

Учешће NPL за поједине делатности се спустило на нове минимуме током ТЗ (брuto принцип, у %)

правовремене и да је и по њиховом престанку одржан квалитет активе банака, као и да раст трошкова отплате постојећих кредита привреде није за последицу имао већи раст *NPL*. У односу на јул 2015, тј. непосредно пре почетка примене Стратегије за решавање проблематичних кредита, учешће *NPL* у укупним кредитима привреди ниже је за 23,2 п.п., а најизраженије смањење *NPL* бележи се код сектора грађевинарства, пословања некретнинама и трговине.

2. Цена задуживања привреде

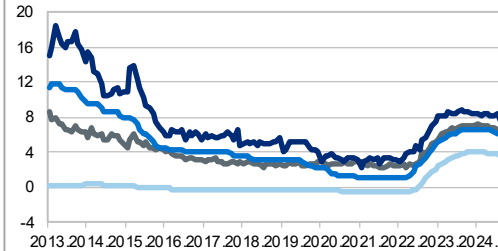
Народна банка Србије наставила је да опрезно ублажава монетарне услове у ТЗ, што је подстакло даљи пад каматних стопа на динарске кредите, који је започет још крајем прошле године услед очекивања банака да ће Народна банка Србије ускоро започети циклус ублажавања монетарне политике. Услед започетог ублажавања монетарне политике ЕЦБ-а, и каматне стопе на кредите у евро знаку бележе умерени пад у ТЗ.

Народна банка Србије је у јуну започела са смањењем референтне каматне стопе, за 0,25 п.п., а додатна смањења у истом обиму уследила су у јулу и септембру. Као резултат ублажавања монетарне политике, **просечна пондерисана каматна стопа на новоодобрене динарске кредите смањена је у ТЗ за 0,3 п.п., на 7,8%**. То смањење је било опредељено падом каматних стопа на кредите за обртна средства на 7,3% (са 8,0%) и остале некатегорисане кредите на 8,1% (са 8,5%), док је каматна стопа на инвестиционе кредите повећана на 8,8% (са 8,2%). Посматрано по величини предузећа, смањена је цена задуживања микропредузећа, малих и средњих предузећа, док је за велика предузећа та цена повећана. Просечна каматна стопа кретала се у распону од 7,4% за средња предузећа до 8,8% за микропредузећа.

Просечна пондерисана каматна стопа на новоодобрене кредите привреди у еврима и евроиндексиране кредите такође је у ТЗ смањена за 0,3 п.п., на 6,5%, при чему су пад забележиле каматне стопе на кредите готово свих намена. Смањене су каматне стопе на кредите за ликвидност и обртна средства (за 0,3 п.п., на 6,3%), кредите за увоз (за 0,4 п.п., на 6,3%), инвестиционе кредите (за 0,5 п.п., на 6,6%) и остале некатегорисане кредите у еврима (за 0,8 п.п., на 6,7%). Притом, смањена је цена задуживања за предузећа свих величина, тако да се просечна цена задуживања кретала у распону од 6,3% за велика предузећа до 7,3% за микропредузећа.

Каматне стопе на кредите привреди наставиле су пад у ТЗ*

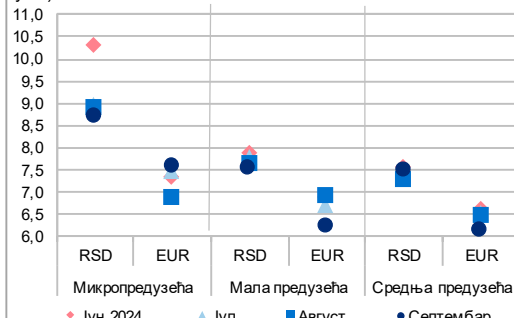
(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Извор: НБС и Европска банкарска федерација.
* Искључени револвинг кредити, прекорачења по текућем рачуну и дуг по кредитним картицама.
** У еврима и евроиндексирани.

У ТЗ смањене су све каматне стопе, изузев на кредите микропредузећима у еврознаку

(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Извор: НБС.

3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкете о кредитној активности

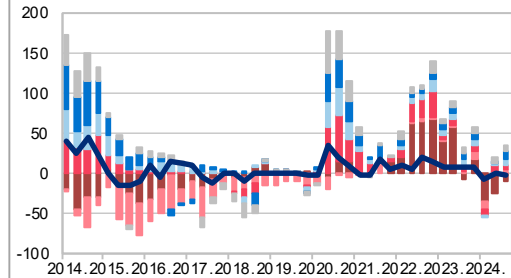
Резултати октобарске анкете Народне банке Србије о кредитној активности банака показују да су банке у Т3 благо ублажиле стандарде за кредите привреди, а слично ублажавање очекује се и у Т4. Притом, ублажени су стандарди за дугорочне динарске кредите, док су стандарди за краткорочне кредите поштрени. Ублажавање стандарда је било опредељено нижим трошковима извора финансирања, што се може довести у везу и са снижавањем референтних каматних стопа Народне банке Србије и ЕЦБ-а. У супротном смеру, према оцини банака, деловали су проблематична потраживања, мања конкуренција у банкарском сектору, повећана перцепција ризика (мања спремност на преузимање ризика и захтевани колатерал), а делом и општа економска и геополитичка ситуација.

Током Т3 банке су додатно смањиле каматне марже и провизије и накнаде за предузећа свих величина, а за мала и средња предузећа продужена је и рочност кредита. С друге стране, додатно су поштрени захтеви у погледу колатерала и смањен је максимални износ кредита.

Према оцини банака, у Т3 повећана је тражња привреде за динарским и краткорочним девизно индексираним кредитима, док је пад тражње за дугорочним девизно индексираним кредитима определио укупну оцину да је тражња привреде за кредитима смањена. Расту тражње доприносили су потребе финансирања обртних средстава, за којим следе финансирање инвестиција и реструктурирање дугова, док су интерно финансирање предузећа, зајмови небанкарских институција и други извори финансирања укључујући и интерне изворе, деловали у супротном смеру. Банке очекују раст тражње привреде за кредитима у Т4.

Кредитни стандарди за привреду благо су ублажени у Т3

(у нето %)

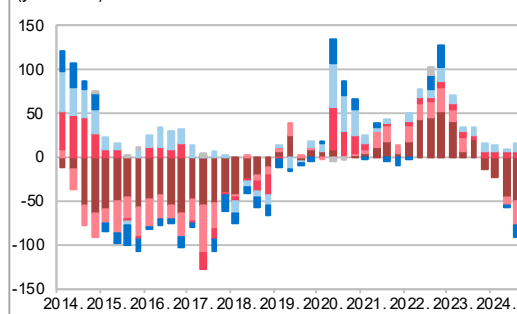
■ Спремност на преузимање ризика
 ■ Проблематична потраживања
 ■ Ризик захтеваног колатерала
 ■ Очекивања у погледу опште економске ситуације
 ■ Конкуренција осталих банака
 ■ Трошкови извора за кредите
 ■ Кредитни стандарди

Извор: НБС.

Напомена: Раст вредности указује на поштравање, а пад на ублажавање кредитних стандарда.

У Т3 смањене су каматне марже, провизије и накнаде, уз продужење рочности кредита

(у нето %)

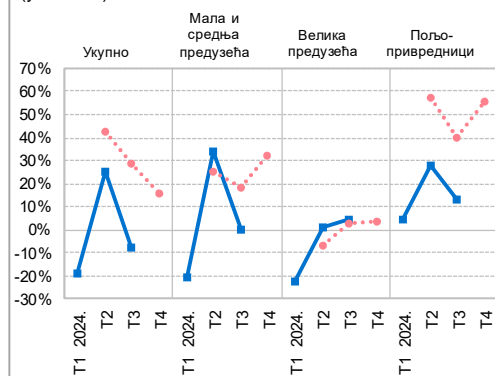
■ Други услови
 ■ Захтеви у погледу колатерала
 ■ Рочност
 ■ Провизије и накнаде
 ■ Максимални износ кредита
 ■ Каматна маржа

Извор: НБС.

Напомена: Раст вредности указује на поштравање, а пад на ублажавање кредитних услова.

Супротно очекивањима тражња малих и средњих предузећа није промењена у Т3

(у нето %)

Извор: НБС.

* Позитивна вредност указује на повећање тражње, негативна на смањење тражње.

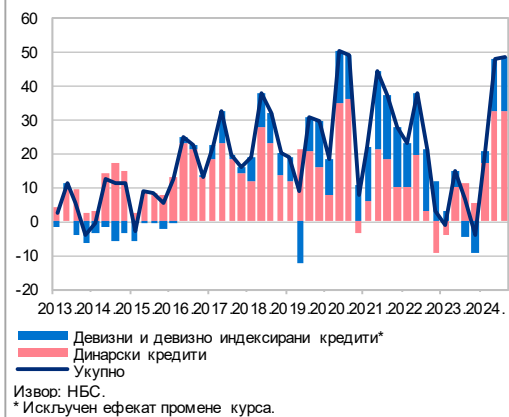
II. Сектор становништва

1. Кредити становништву

Кредити становништву наставили су да убрзавају мг. раст током Т3, на 7,8% у септембру (са 4,9% у јуну), у условима додатно ублажених кредитних стандарда, раста тражње грађана за кредитима и повољнијих услова финансирања. Убрзању мг. раста допринело је и постепено ишчезавање негативног утицаја рачуноводственог третмана потраживања по основу стамбених кредита на стање кредита услед доношења одлуке о ограничавању каматних стопа на стамбене кредите у септембру 2023.⁴ Номинално посматрано, стање кредита становништву у септембру износило је 1.582,6 млрд динара, што чини 47,4% кредитних потраживања банака од немонетарног сектора.

Кредити становништву су повећани током Т3 за 48,7 млрд динара, што је готово идентично повећању у Т2. Тај раст био је вођен готовинским кредитима, који су повећани за 31,7 млрд динара, а њихова реализација подржана је промотивним понудама банака, нижим каматним стопама и ублаженим кредитним стандардима. Готово трећина прираста односила се на повећање стамбених кредита (15,2 млрд динара), за којима, према оцени банака, тражња расте треће тромесечје заредом, што се може довести у везу са одлуком Народне банке Србије о привременом ограничавању каматних стопа на стамбене кредите, као и започетим ублажавањем монетарне политике ЕЦБ-а, али и растом зарада. Поред тога, повећано је задуживање грађана по основу потрошачких кредита (1,5 млрд динара) и по текућим рачунима (1,0 млрд динара), док је стање осталих некатегорисаних кредита смањено (за 1,6 млрд динара). Изражен раст готовинских кредита утицао је да њихово учешће у укупним кредитима становништву у Т3 буде повећано за 0,6 п.п., на 45,9%, док је учешће следећих по заступљености – стамбених кредита смањено за 0,2 п.п., на 38,5% у септембру. Истовремено, у оквиру кредита одобрених предузетницима повећано је стање кредита за ликвидност и обртна средства (1,4 млрд

У Т3 се више од две трећине прираста кредита становништву односило на динарске кредите (прираст, у млрд RSD)

Готовински кредити су и у Т3 највише допринесли мг. расту кредита становништву (у п.п., искључен ефекат промене девизног курса)

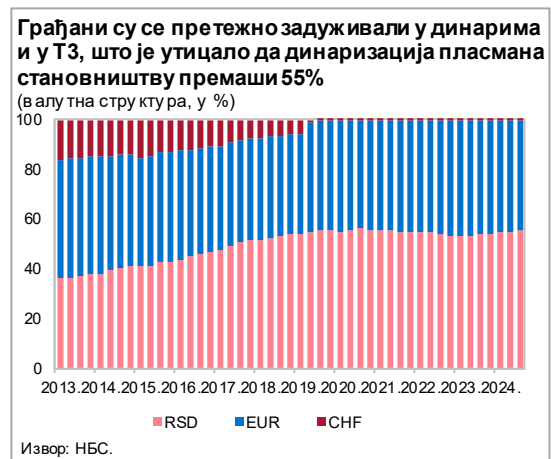
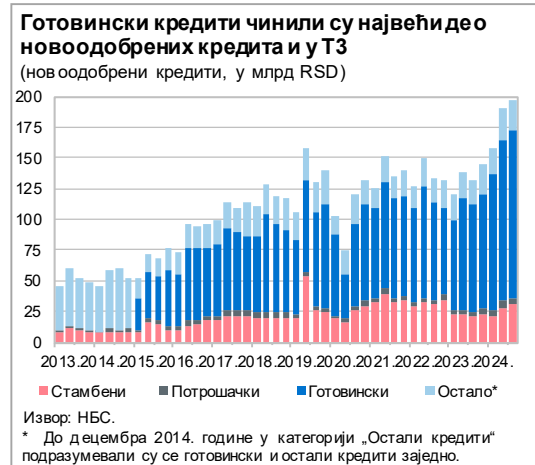
⁴ Смањењу стања стамбених кредита током Т4 2023. допринео је рачуноводствени третман стамбених кредита услед примене одлуке о ограничењу каматних стопа на стамбене кредите, пошто је вредност ових потраживања модификована наниже услед измене уговорених токова готовине с почетком њене примене. Тај износ ће се постепено враћати на стање стамбених кредита током 15 месеци, колико траје примена ове одлуке.

динара), док је стање инвестиционих кредита смањено (за 0,3 млрд динара).

Како би у околностима растућих каматних стопа смањила оптерећење корисника стамбених кредита, Народна банка Србије је у септембру 2023. донела одлуку⁵ којом је привремено ограничила каматну стопу за кориснике првог стамбеног кредита с променљивом каматном стопом одобреног пре ступања одлуке на снагу, а чији уговорени износ не прелази 200.000 евра. Тим дужницима је привремено ограничена номинална каматна стопа за наредних 15 месеци, почев од октобарске рате, а банка нема право да од дужника потражује разлику у камати услед примене ове одлуке. Ограничењем каматне стопе рате већине кредита су умањене између 10% и 25%, чиме се повећава расположиви доходак грађана. Том одлуком су привремено ограничене и каматне стопе на нове стамбене кредите који се одобравају у периоду примене Одлуке, а омогућена је и превремена отплата стамбеног кредита под повољнијим условима. Стамбено кредитирање подржано је и ранијим изменама регулативе, при чему је од 2020. банкама трајно омогућено да одобре кредит за куповину прве стамбене непокретности у висини до 90% (уместо 80%) процењене вредности непокретности којом је тај кредит обезбеђен. У погледу кредита осталих намена, од децембра 2022. трајно је омогућено реструктурирање готовинских, потрошачких и осталих ненаменских кредита без последица на капитал банке. Поред тога, трајање мере којом се омогућава одобравање потрошачких кредита до 90.000 динара по поједностављеној процедури продужено је до краја 2024. године.

Обим новоодобрених кредита становништву у ТЗ износио је 196,5 млрд динара и био је за 48,6% виши него у истом периоду 2023. Томе су допринели пре свега готовински кредити, на које се односило 70% нових кредита становништву. Следећи по заступљености били су стамбени кредити, који су чинили 16% нових кредита становништву и чији је обим повећан за 48% мг.

Више од две трећине раста кредита становништву у ТЗ односило се на задуживање у динарима (највише по основу готовинских кредита), што је утицало на даљи раст **динаризације пласмана становништву**⁶ (за 0,4 п.п.), на 55,3% у септембру. Истовремено, учешће пласмана у еврима смањено је у истој мери, на 44,6%, док је учешће пласмана у швајцарским францима (0,1%)

⁵ Одлука о привременим мерама за банке које се односе на стамбене кредите физичким лицима („Службени гласник РС”, бр. 78/2023).

⁶ Укључујући непрофитне институције и предузетнике.

било непромењено. У структури девизних и девизно индексираних кредита становништву, 72% кредита везано је за *EURIBOR*, највише шестомесечни *EURIBOR*. У структури динарских кредита становништву, око четири петине кредита одобрено је по фиксној каматној стопи, док су међу кредитима одобреним по варијабилним каматним стопама најзаступљенији они везани за тромесечни *BELIBOR*.

Учешће *NPL* у укупним кредитима становништву наставило је да се смањује током ТЗ и у септембру је забележило нову најнижу вредност од 3,7%,⁷ што је за 0,2 п.п. ниже него у јуну, а за 0,6 п.п. ниже него крајем 2023. Притом, то учешће је смањено за готово све категорије кредита. Показатељи *NPL*, који се и даље налазе близу најнижих вредности, указују на то да су мере Народне банке Србије и Владе биле правремене и да су допринеле томе да се избегну већи негативни ефекти криза с којима се суочавамо у протекле четири године на кредитну способност грађана. У односу на период непосредно пре доношења Стратегије за решавање проблематичних кредита, учешће *NPL* у сектору становништва ниже је за 8,4 п.п.

2. Цена задуживања становништва

Просечна цена динарског задуживања и задуживања становништва у евро знаку додатно је смањена у ТЗ. Поред започетог ублажавања монетарне политике Народне банке Србије и ЕЦБ-а, нижим каматним стопама на кредите у евро знаку допринела је примена одлуке Народне банке Србије о ограничавању каматних стопа на стамбене кредите физичким лицима, а у случају динарских каматних стопа томе су допринеле промотивне акције за готовинске кредите код појединих банака.

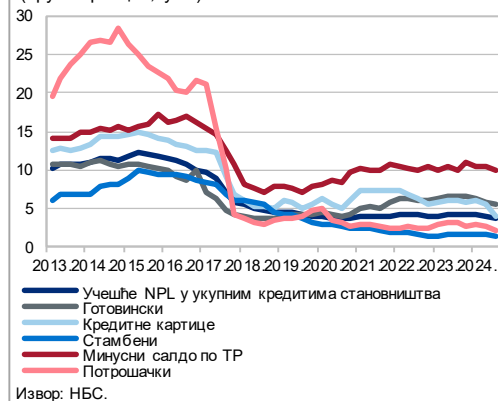
Просечна пондерисана каматна стопа на новоодобрене динарске кредите становништву у ТЗ износила је 11,3% и у односу на Т2 снижена је за 0,6 п.п., при чему су смањене каматне стопе на кредите свих намена. Тај пад је пре свега опредељен даљим смањењем каматних стопа на готовинске и остале некатегорисане кредите, које су смањене за по 0,7 п.п., на 11,75% и 9,3%, респективно. Цена потрошачких кредита смањена је за 0,5 п.п., на 3,1%, а стамбених кредита⁸ за 2,2 п.п., на 14,7%.

⁷ Укључује физичка лица, предузетнике и приватна домаћинства.

⁸ Кредити који се користе за адаптацију стамбеног простора и енергетску ефикасност и који су скупљи од кредита за куповину стамбене непокретности.

Учешће *NPL* смањено је за скоро све категорије кредита становништву током ТЗ

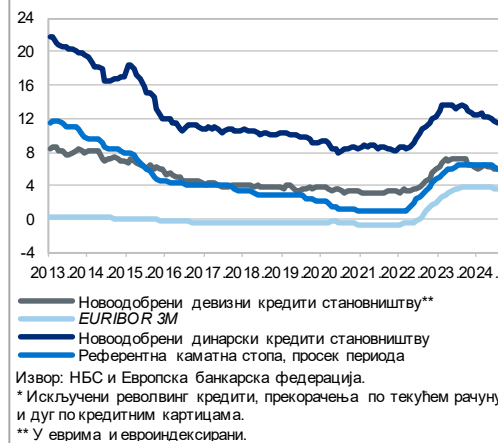
(бру то принцип, у %)

Извор: НБС.

Камате на кредите становништву додатно су смањене током ТЗ*

(просечне пондерисане вредности, на годишњем нивоу, у %)

Извор: НБС и Европска банкарска федерација.

* Искључени револвинг кредити, прекорачења по текућем рачуну и дуг по кредитним картицама.

** У еврима и евроиндексирани.

Просечна пондерисана каматна стопа на новоодобрене евроиндексирани кредити становништву смањена је у просеку у Т3 за 0,1 п.п., на 6,1%. Просечна каматна стопа на нове стамбене кредите (5,1%), за коју важе одредбе одлуке Народне банке Србије о ограничавању каматних стопа на стамбене кредите, готово да није промењена. Истовремено, за по 0,2 п.п. смањене су каматне стопе на готовинске кредите (3,2%) и остале некатегорисане кредите (9,7%), док је каматна стопа на потрошачке кредите незнатно повећана (на 6,2%).

3. Оцена понуде и тражње за кредитима – на основу резултата анкете о кредитној активности

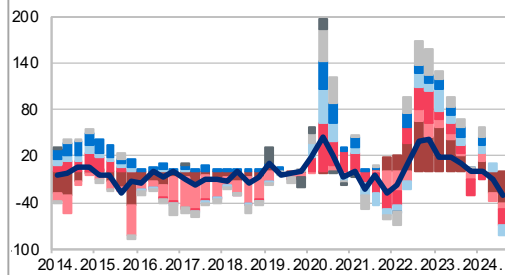
Према резултатима октобарске анкете Народне банке Србије о кредитној активности, банке су у Т3 додатно ублажиле кредитне стандарде за становништво, и то више од очекивања које су изнеле у претходној анкети. Ублажени су стандарди за динарске готовинске кредите, кредите за рефинансирање и потрошачке кредите, као и за девизно индексирани стамбене кредите. На ублажавање стандарда деловали су нижи трошкови извора финансирања, позитивна очекивања у погледу економске активности, конкуренција међу банкама и позитивни изгледи у погледу тржишта некретнина. Према очекивањима банака, нижи трошкови извора финансирања и конкуренција међу банкама требало би да делују на њихово додатно ублажавање у Т4.

Према резултатима анкете, каматне марже су смањене и у Т3, при чему је то смањење било израженије за динарске кредите. Поред тога, први пут после дужег времена смањена је вредност хипотеке, док су повећане провизије и накнаде. Остали услови коришћења кредита (захтеви у погледу колатерала, учешће и депозит и рочност) нису мењани.

Тражња становништва за кредитима наставила је раст у Т3, мада у мањој мери него што је очекивано у јулској анкети. Повећана је тражња за динарским готовинским кредитима и кредитима за рефинансирање, као и за девизно индексираним стамбеним и потрошачким кредитима. Према оцени банака, раст тражње је био одређен потребама за рефинансирањем постојећих кредита, куповином непокретности, набавком трајних потрошних добара, уз позитиван утицај виших зарада. Исти фактори требало би да утичу на даљи раст тражње у Т4.

Више фактора утицало је на ублажавање кредитних стандарда становништву у Т3

(у нето %)

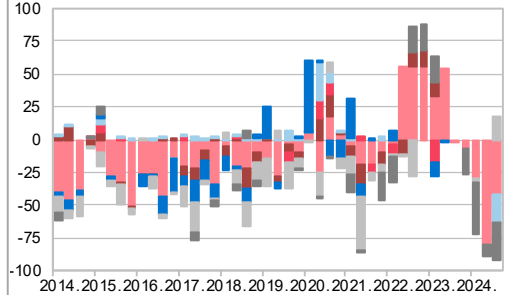
Други фактори
Спремност на преузимање ризика
Проблематична потраживања
Изгледи у погледу тржишта некретнина
Очекивања у погледу опште економске ситуације
Конкуренција осталих банака
Трошкови извора за кредите
Кредитни стандарди

Извор: НБС.

Напомена: Раст вредности указује на поштравање, а пад на ублажавање кредитних стандарда.

Банке су у Т3 додатно смањиле каматне марже, а после дужег времена и вредност хипотеке за кредите становништву

(у нето %)

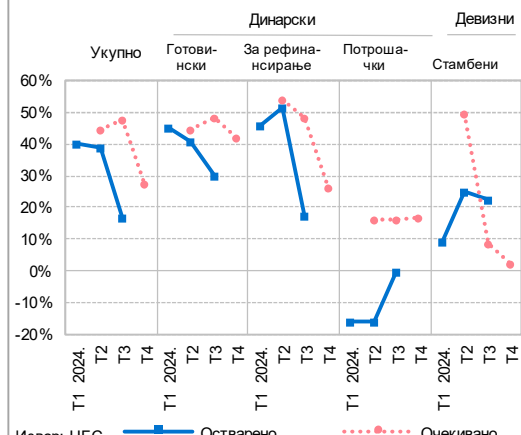
Други услови
Рочност и грејс период
Учешће и депозит
Каматна маржа
Провизије и накнаде
Вредност хипотеке
Захтеви у погледу колатерала

Извор: НБС.

Напомена: Раст вредности указује на поштравање, а пад на ублажавање кредитних услова.

Тражња грађана за стамбеним кредитима повећана је у Т3, треће тромесеље заредом

(у нето %)

Извор: НБС.

* Позитивна вредност указује на повећање тражње, негативна на смањење тражње.

Методолошке напомене

- Кредити подразумевају потраживања банака по основу главнице кредита.
- Пласмани обухватају потраживања по основу кредита, камата и накнада, датих депозита, хартија од вредности и акција предузећа.
- Све врсте потраживања исказане су по бруто принципу, тј. нису умањене за исправке вредности.
- Динарски пласмани су пласмани одобрени у динарима без девизне клаузуле. Под девизном клаузулом подразумева се валутна клаузула којом се утврђује заштита од ризика промене курса динара.
- При искључивању ефекта курса, обрачунато полази од оригиналне валутне структуре и по курсу динара према еврџу, америчком долару и швајцарском франку на дан 31. октобра 2022.
- Нови послови укључују све финансијске аранжмане (кредити и депозити) за које су услови уговорени први пут у току месеца о коме се извештава, као и све постојеће уговоре за које су нови услови поново уговорени (анексирани), уз активно учешће клијента.
- Користи се секторска класификација монетарне статистике. Сектор привреде обухвата јавна предузећа, привредна друштва и нефинансијски сектор у стечају, а сектор становништва – становништво, предузетнике, приватна домаћинства са запосленим лицима и регистроване пољопривредне произвођаче. Изузетно:
 - у новоодобреним кредитима, у сектор становништва укључене су непрофитне институције које пружају услуге становништву (у складу с методологијом ЕЦБ-а);
 - код проблематичних кредита, сектори су приказани одвојено, а ради поређења с подацима монетарне статистике, врши се њихово агрегирање.
- Под појмом *проблематични кредити* подразумева се стање укупног преосталог дуга појединачног кредита (укључујући и износ доцње):
 - по основу кога је дужник у доцњи (на начин предвиђен одлуком којом се уређује класификација билансне активне и ванбилансних ставки банке) дуже од 90 дана, или по основу плаћања камате или главнице;
 - по коме је камата у висини тромесечног износа (и виша) приписана дугу, капитализована, рефинансирана или је њено плаћање одложено;
 - по основу ког дужник касни мање од 90 дана, али је банка проценила да је способност дужника да отплати дуг погоршана и да је отплата дуга у пуном износу доведена у питање.